

HET IJZERKOEKENOPROER

Aflevering 42 van de historische reeks over Coevorden.

Huib D. Minderhoud

Harmen Slingenberg was een van de ontevreden burgers van Coevorden in de tweede helft van de achttiende eeuw. Hoewel hij een bemiddeld man van aanzienlijke familie was, behoorde hij niet tot de stedelijke regentenklasse en dus was zijn invloed op het stadsbestuur te verwaarlozen. Gelukkig kozen de burgers van de 'breede gemeente' hem tot gecommiteerde en in 1765 vatte hij, samen met zijn collega-vertegenwoordigers de regentenkoe bij de horens. Namens de 'breede gemeente' eisten zij van de magistraat zeggenschap op de controle van de gemeentefinanciën en inspraak bij de benoeming van de ontvanger van het "heerstedengeld", een belasting op het aantal stookplaatsen per woning. Het recht deze ontvanger te benoemen berustte nota bene bij de drost, de hoogste bestuurlijke autoriteit van Drenthe.

Ongehoorde eisen, vond de magistraat en er werd dus niet op ingegaan. De zaak liep hoog op en na verloop van tijd werd het Drentse landschapsbestuur om een uitspraak gevraagd. Dit college schoof een beslissing op de lange baan. Tenslotte in 1768, deed de drost vrijwillig afstand van zijn benoemingsrecht ten gunste van de stedelijke magistraat. Een kleine overwinning voor Harmen Slingenberg en de zijnen, maar in feite bleef de invloed van de gecommiteerden praktisch nihil en er veranderde niets. De stadsregenten wisten van geen wijken en de ontevreden burgers van geen ophouden. Zo moest er wel een situatie ontstaan, waarbij de geringste aanleiding tot grote gevolgen kon leiden. Die aanleiding ontstond door een verzoek van de kerkenraad van de Hervormde gemeente. Dit eerbiedwaardige college richtte in december 1770 een schrijven aan de magistraat, waarbij gevraagd werd om een verbod van "dat oudt en slegt gebruik dat op nieuwjaarsdag lange heeft plaats gehad met betrekking tot het uitdeelen van zoogenoemde nieuwjaars- of ijzerkoeken aan straatloopers en soortgelijken".

Op zich een alleszins redelijk verzoek, want de kerkbestuurders en met hen de meeste achtbare heren regenten ergerden zich op elke nieuw-

De Nederlands Hervormde Kerk met kerkhof.

jaarsdag bont en blauw aan het grote aantal medemensen, dat letterlijk dronken in de goot lag. De behoeftige burgers waren gewoon huis aan huis hun nieuwjaarswensen aan te bieden en daarvoor behalve nieuwjaarskoeken ook een stevige borrel te ontvangen. De magistraat, zoals gewoonlijk twee handen op één buik met de kerkenraad, aarzelde niet lang en vaardigde het gevraagde verbod uit.

Toen had je de poppen aan het dansen. Wat dachten die regenten wel? Was het soms niet erg genoeg, dat ze toch al voortdurend en overal de baas speelden? Moesten ze nu ook de ar-

Het ijzerkoekenoproer.

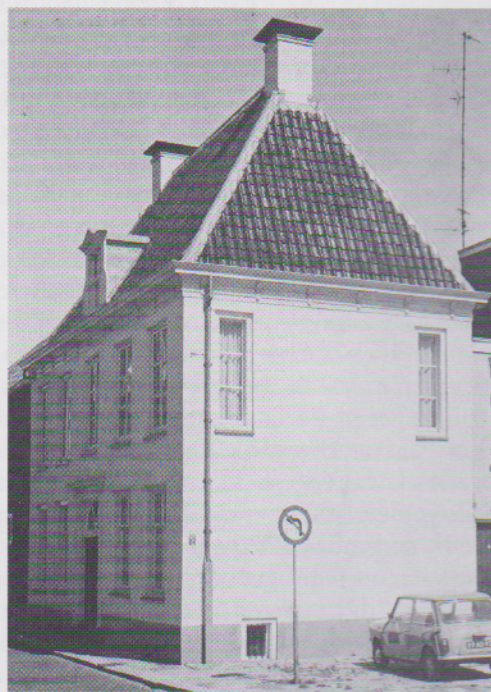
me medemens nog extra dwars zitten? Aan die voortdurende bemoeizucht moest maar eens paal en perk gesteld worden! Harmen Slingenberg en zijn medegecommitteerden riepen de burgers op tot een vergadering op het kerkhof, dat zich toen tot vele tientallen meters ten zuiden van de kerk uitstrekte. Het was 29 december 1770; de eerste protestbijeenkomst in Coevorden! Zonder de regenten erin te kennen!

De magistraat verbood kort en goed de vergadering en de nog altijd aan onderdanige gehoorzaamheid gewende Coevordenaren trokken zich morrend terug. Maar nu kregen de regenten te maken met vrouwelijke tegenstanders en die waren uit heel ander hout gesneden. De ijzerkoekenbaksters, die tegen betaling voor de aanzienlijke dames elk jaar grote hoeveelheden koeken bakten. Zij zagen zich rechtstreeks in hun bijverdiensten bedreigd en ze mobiliseerden een groot aantal burgeressen. Samen togen ze naar het stadhuis aan de Kerkstraat en dromden daar bijeen. Nu konden de burgers natuurlijk niet meer afzijdig blijven. "Ettelijke mannen en tal van kwajongens" voegden zich bij hen.

Het ene scheldwoord haalde het andere uit, de ene dreiging de andere en er vlogen zelfs, na enige tijd, al stenen door de lucht. "Dreigende verhieven zich de gespierde armen, met straatstenen gewapend, tegen de in lood gelijste vensterruiten, met elke polsslag wies 't gevaar", aldus de Podagrissen in 1843. De angstige bestuurders zagen het aan en besloten wijsselijk tot overgave. Ze boden aan het ver-

bod in te trekken in ruil voor een aftocht door de woedende menigte. Aldus geschiedde, maar alleen onder bescherming van het garnizoen. Al weer de Podagrissen schreven: "Tusschen de bajonetten worden de verschrikte burgerpaayen, met gezigten ruim zoo bleek als de poeder hunner paruiken (pruiken), naar hunnen woningen, in de armen hunner trillende wederhelften teruggevoerd". De burgerij had gewonnen.

Maar de magistraat liet het er niet bij zitten. Eenmaal van de schrik bekomen, dienden de heren bij de drost een klacht in, waarbij ze de gecommiteerden beschuldigden de ijzerkoekenbaksters te hebben opgestookt. Helemaal ongelijk hadden ze niet! De gecommiteerden overigens ook niet. Zij waren de voorlopers van de nieuwe tijd. De tijd van de medezeggenschap in het bestuur voor hen, die vonden daar ook aanspraak op te kunnen maken en die de regentenklik meer dan zat waren.

Oude stadhuis na de restauratie in 1973.

Advertenties achterkant omslag komen uit Coevorder Courant, 1940 tot 1952.